

Folkmorden i Gaza och fredsförhoppningar på skam

Det har varit långa diskussioner om det vi sett från Gaza varit ett folkmord. När den internationella forskargruppen International Association of Genocide Studies, IAGS, konstaterade att Israels krigföring i Gaza uppfyller de juridiska kriterierna för folkmord var det en i raden av flera tunga instanser som sagt samma sak. Vi har tidigare hört det från bland annat Amnesty, Human Rights Watch och de israeliska organisationerna B'tselem och Physicians for Human Rights.

För att få stopp på det fruktansvärda helvete som utspelar sig i Gaza måste den svenska regeringen och EU sluta dalta med Israels högerextrema regering. Det finns mycket att göra för att pressa det israeliska styret. Stora delar av Gaza har lagts i ruiner, tiotusentals har dödats och nästan två miljoner människor har tvingats fly sina hem – på ett område motsvarande en fjärdedel av Öland. Israels brutala krig har rättfärdigats som ett krig mot terror. Men den systematiska förstörelsen av Gaza, svälten och massgravarna kan bara förstås som kulmen på decennier av ockupation, landstöld och etnisk rensning.

Israeliska regeringar har sällan på allvar velat acceptera den tvåstatslösning som föreslogs 1948. Steg för steg, årtionde efter årtionden har palestinaaraberna berövats mark och mänsklig värdighet, ignorerade av ett skuldtyngt Europa som mer eller mindre stött den israeliska politiken. Och övergivna av sina arabiska grannar. Kan dagens mardröm bli början till en vändning? Hamas pogrom och terror, Israels dödande, utsvältningen, folkfördrivningen?

Kanske. För äntligen, äntligen bryter omvärlden sin skamliga passivitet, inklusive Sveriges regering som pratat mycket men inget gjort. Arabländer, däribland Hamas' supporter Qatar, kräver att Hamas lämnar Gaza. Pressen på EU att frysa handelsavtalet med Israel växer. Frankrike, Storbritannien och Kanada lovar att inom kort erkänna Palestina som stat. Vilket 147 av 193 länder redan gjort; när Sverige med Margot Wallström som utrikesminister gjorde det för tio år sedan protesterade de nuvarande regeringspartierna. Bland dem som ännu vägrar finns USA, Israel och Tyskland.

Pressen på Netanyahu att acceptera vapenvila och förhandlingar ökar. Hans regering står och faller med stödet från två högerextrema partier – som inte vill stoppa kriget och som bl. a. representerar de 700 000 bosättare som sedan länge, folkrättsvidrigt, ockuperar Västbanken och trakasserar och fördriver palestinska familjer från hus och hem. Bosättarna stöds av den högljudda amerikanska kristna höger som förde Donald Trump till makten.

I oktober 2025 presenterades president Donald Trumps så kallade fredsplan

för Mellanöstern. Men det är inte, enligt Dror Feiler, en plan för fred. Det är ett försök att avsluta folkmordet i Gaza utan att beröra orsakerna. Det är ett försök att tysta den palestinska frågan utan att ge svar. Det är ett försök att upprätthålla status quo – ockupation, apartheid och systematisk förnekelse av palestiniernas rättigheter – medan världen tittar på.

Planen talar om vapenvila, men inte om frihet. Den talar om stabilitet, men tiger om rättvisa. Den kräver lydnad från de förtryckta, men inget ansvar från förtryckaren. Att kalla detta en fredsplan är att delta i samma cyniska språkbruk som i decennier har präglat västvärldens politik mot Palestina.

Europa är inget undantag. Europa fördömer i ord – men agerar på ett annat vis. Europa hotar med svaga åtgärder – men finansierar ockupationen. Europa talar om mänskliga rättigheter – men fortsätter legitimera, beväpna och stärka ett system av förtryck. Europa är alltså inte tyst – det talar mycket. Det fördömer för att rentvå sig självt, inte för att förändra något.

Den moraliska diskrepansen mellan ord och handling går inte längre att blunda för. Trumps plan säger inget om att avsluta ockupationen av Västbanken, Gaza eller det ockuperade östra Jerusalem. Den nämner inte de hundratusentals palestinska flyktingar som fördrevs 1948 och 1967, som fortfarande nekas rätten att återvända, som fortfarande nekas kompensation. Den kräver inga förändringar i det apartheidliknande system som FN, Amnesty International och Human Rights Watch har dokumenterat.

Västvärlden reducerar det systematiska förtrycket till ett ”säkerhetsproblem”. Man kallar motstånd för ”terrorism”. Man kallar ockupationsstatens våld för ”självförsvar”.

Men verkligheten är den omvända: det är det palestinska folket som hållits instängt, isolerat och avhumaniserat i årtionden som har rätt till självförsvar. Ett folk som berövas sin värdighet har rätt att göra motstånd.

De så kallade normaliseringsavtalen mellan Israel och vissa arabiska regimer har inte skapat fred – de har i själva verket cementerat ockupationen. Erfarenheten visar att varje försök att kringgå den palestinska frågan leder till djupare sår, större förtvivlan och i slutänden våldsamma utbrott. Den 7 oktober 2023 blev en brutal påminnelse: ett folk som berövas sin värdighet gör sig till slut hört.

Den verkliga vägen till fred i Mellanöstern börjar inte i Washington. Den börjar inte i Bryssel. Den börjar med ett erkännande: palestinierna har rätt att leva fria från ockupation, fria från apartheid, fria att själva bestämma över sina liv.

Till sist från manifestation för Palestina, för hopp tillsammans med det palestinska folket, Uppsala lördagen den 18 oktober 2025, det tal som hölls av Anna Karin Hammar, Svenska Kyrkan.

Kära alla som hoppas på framtiden!

Vi står här idag – tillsammans – med sorg i våra hjärtan och vrede i våra röster. Vi står här för att minnas, för att hedra och för att kräva. Minnas dem som inte längre finns. Hedra deras liv. Och kräva att detta lidande som kulminerat i ett folkmord får ett slut.

I Gaza har över 70 000 människor dödats – kvinnor, barn, män, äldre – de flesta civila människor vars enda brott var att de föddes i en värld som länge blundat för deras lidande. Förlusten är inte bara mätbar i siffror. Den sitter i kroppar som aldrig återfunnits. I barn som ropar efter föräldrar som inte längre svarar. I familjer som utplånats helt, namn som aldrig mer kommer att uttalas.

Och ändå... måste de som överlevt fortsätta. Gå tillbaka. Till vad?

Till rasmassor där deras hem en gång stod. Till städer utan skolor, utan sjukhus, utan vatten. I Gaza är inget längre heligt. Inte liv, inte hem, inte trygghet.

Den israeliska blockaden gör att människor idag fortfarande svälter. Inte för att det saknas mat i världen – utan för att den hindras från att nå fram. Barn svälter i Gaza, medan världens ledare tvekar, ursäktar, ser bort.

Vattenbristen är akut. Avloppssystem är söndersprängda. Färskt dricksvatten finns inte. Människor dricker förorenat vatten i desperation – och dör sedan av sjukdomar som enkelt kunnat förebyggas.

Och när gisslanutväxlingar nu genomförts, när civila och soldater återförts hem – då höjs röster i Israel om att återuppta kriget. Som om blod inte redan flutit nog. Som om tusentals barns död var en parentes, inte ett brott.

Det här är inte självförsvar. Det är kollektiv bestraffning. Det är brott mot folkrätten. Det är en ockupationsmakt som med full militär övermakt slår sönder allt hopp – och sedan kallar det säkerhet.

Men folkrätten gäller också i Gaza. Och mänskliga rättigheter upphör inte att gälla för att människor är födda palestinier.

I detta mörker finns det ändå en strimma ljus – och det ljuset heter UNRWA.

FN:s hjälporganisation för palestinska flyktingar har personal på plats, mitt i ruinerna. Deras lastbilar står redo att gå in med förnödenheter som räcker för tre månader. Lärarna, sjukvårdspersonalen, hjälparbetarna – de är själva palestinier, många har förlorat sina egna barn, sina egna hem. Ändå vill de dela ut bröd till de hungrande. Ändå vårdar de de sjuka, tröstar de rädda, undervisar de barn som fortfarande kan gå.

Att dra in stödet till UNRWA, som Sverige har gjort är inte bara ett svek – det är en dödsdom för tusentals som annars hade kunnat överleva.

Vi kräver:

- Omedelbart eldupphör som respekteras av alla.
- Ett slut på blockaden av Gaza.
- Ett slut på ockupationen.
- Humanitär hjälp utan fördröjning – med full finansiering till UNRWA.
- Internationellt rättsligt ansvar för krigsbrott – oavsett vem som begår dem.
- Och vi kräver – ett fritt Palestina! Ett Palestina där människor lever i frihet, värdighet och säkerhet. Där barn får drömma, inte duka under.

Vänner, det här är inte en konflikt mellan två jämnstarka parter. Det här är ett förtryck som pågått i över 75 år. Det är en apartheidregim, ett militärt förtryck, en brutal ockupation. Som måste bemötas med ickevåld, bojkott, desinvesteringar och sanktioner.

Och vi säger: inte i vårt namn. Inte med våra skattepengar. Inte med vår tystnad.

Vi bär sorgen tillsammans. Men också hoppet. Att solidaritet är starkare än bomber. Det finns ett skört avtal om vapenvila.

Nu säger vi:

Gaza, Västbanken och Jerusalem, vi hör er. Vi ser er. Vi glömmer er aldrig.

Från ruinerna i Gaza ska något nytt resa sig. Rättvisa. Frihet. Ett Palestina fritt från förtryck och förföljelse.

Bo J A Haglund
Professor emeritus och Chefredaktör för SMT
Institutionen för Global Folkhälsa, Karolinska Institutet
2025-10-21